Лекція 9

Тема лекції: Керування пам’яттю. Почленне привласнення. Шаблонні функції та шаблонні класи

Перевантаження та керування пам'яттю

Оператори *new* і *delete* можуть переванажуватися з метою завдання нових можливостей керування пам'яттю для об'єктів класу. Перевантаження *new* в оголошенні класу вказує компілятору, що відтепер відповідальність за виділення пам'яті для об'єктів класу лежить на програмісті. Для перевантаження *new* треба використовувати прототип функції вигляду

```
void *operator new(size_t size);
```

Надалі звернення до оператора *new* для виділення пам'яті об’єктам класу будуть перенаправлені до перевантаженої функції. Функція повинна повертати адресу області пам'яті, яка виділена об'єкту. Якщо необхідного вільного простору немає, функція повинна повертати *null*.

Приклад: Замість купи, програма виділяє пам'ять об’єктам у глобальному буфері.

```
class BrandNew
{
 private:
  int x;
 public:
  BrandNew();
  void *operator new(size_t size);
};
char buf[512];
int index=1;
main()
{
 cout << "\nСтворений локальний об'єкт";
 BrandNew b1;
 cout << "\n Розташування простору, що виділений new";
```

```
 BrandNew * b2 = new BrandNew;
 BrandNew * b3 = new BrandNew;
 BrandNew * b4 = new BrandNew;
 BrandNew * b5 = new BrandNew;
 return 0;
}
BrandNew::BrandNew()
{
 x=index;
}
void *BrandNew::operator new(size_t size)
{
 if(index>=512-sizeof(BrandNew)) return 0;
  else
   {
    int k=index;
    index+=sizeof(BrandNew);
    return &buf[k];
   }
}
```

Тут функція перевантаження оператора *new* перевіряє наявність простору в глобальному буфері. Якщо його немає, функція повертає 0, що є підставою для повернення оператором *new* значення *NULL*. Якщо вільний простір є, то глобальний індекс збільшується на розмір необхідної пам'яті, що передається функції в параметрі *size*. Потім функція повертає адресу виділеної ділянки пам'яті. Можна перевантажити *delete* для відслідковування видалення об'єктів, які адресовані покажчиками. Прототип функції перевантаження оператора *delete* повинен мати вигляд:

```
void operator delete(void *p);
```

де *p* посилається на об'єкт, що видаляється. Можна оголосити функцію ще й так:

```
void operator delete(void *p,size_t size);
```

У цьому випадку C++ буде додатково передавати функції число байтів у видаленому об'єкті. У розглянутій програмі для додавання функції перевантаження оператора *delete* до класу *BrandNew* потрібно оголосити

функцію-член у відкритій частині класу:

```
void operator delete(void *p)
 {
  cout << "\n Об'єкт, що видаляється - " <<p;
 }
```

Оператор виведення буде відображати адресу кожного об'єкту, що видаляється. Перевантажений оператор *delete* насправді не звільняє ніякої пам'яті, тому що об'єкти не запам'ятовуються в купі. Для видалення декількох об'єктів буде потрібно декілька операторів *delete:*

```
delete b2;
delete b3;
delete b4;
delete b5; //(перед оператором return у main())
```

Щоб використовувати засоби керування пам'яттю C++ для виділення простору в купі для об'єктів, у яких перевантажений оператор *new*, потрібно поставити перед оператором подвійну двокрапку. Наприклад, у рядку

```
BrandNew *x =::new BrandNew;
```

ігнорується перевантажений в об'єктах класу *BrandNew* оператор *new*. Аналогічно, *::delete* служить для звернення до оператора *delete*, що використовується за замовчуванням.

Зазвичай, якщо *new* не може виконати запит на виділення пам'яті, оператор повертає *NULL*. Для того, щоб змінити дії, що виконуються за замовчуванням, треба привласнити адресу функції-обробника помилок покажчику *_new_handler*, визначеному таким чином:

```
typedef void(*vfp)(void);
vfp _new_handler;
```

Використання *typedef* не обов'язкове, але воно полегшує читання оголошення. Функція-обробник помилок нічого не повертає і не має аргументів. Вона встановлюється за допомогою виклику функції *set_new_handler()*. Її прототип утримується у файлі *new.h*:

```
vfp set_new_handler(vfp);
```

Обробник помилок реалізується так само, як і будь-яка інша функція C++. Наприклад, можна аварійно завершити програму з повідомленням про помилку

нестачі пам'яті:

```
void memerr(void)
{
 fputs("\n\nOut of memory\n",stderr);
 exit(1);
}
```

Щоб ця функція викликалася у випадку виникнення помилок, пов'язаних із нестачею пам'яті, потрібно передати її адресу функції *set_new_handler()*:

```
set_new_handler(memerr);
```

Почленне привласнення

Привласнення об’єкту класу іншому об'єкту може призвести до того, що члени-покажчики на дані будуть посилатися на ту саму ділянку пам'яті. Розглянемо фрагмент програми:

```
TAnyClass V1;
TAnyClass V2(1, 2, "Рядок");
V1 = V2;
```

Після ініціалізації об’єкту *V1* значеннями за замовчуванням і визначення *V2* з явними аргументами, оператор привласнення копіює *V2* у *V1*. Але привласнення не викликає жодного конструктора класу, навіть конструктора копії. Якщо в класі оголошуються або успадковуються члени-покажчики на дані, скопійовані покажчики будуть посилатися на ту саму ділянку пам'яті.

Конструктор копії не вирішить цієї проблеми, оскільки задіяні об'єкти вже створені. Розв’язання проблеми - перевантаження оператора привласнення "=". Треба використовувати оголошення вигляду *void operator =(const class&)*. Наприклад:

```
void operator =(const TAnyClass &copy);
```

Тут параметр посилається на об'єкт, що копіюється. Реалізація цієї функції:

```
void TAnyClass::operator =(const TAnyClass &copy)
 {
  cout << "... .
```

```
 if(this= =&copy) return;
  delete s;
  i = copy.i;
  r = copy.r;
  s = strdup(copy. s);
}
```

В операторі *if* порівнюється прихований покажчик *this* і адреса параметру *copy,* на який він посилається. Це необхідно для запобігання спроби привласнення об’єкту самому собі. В другій частині оператора *if* звільняється ділянка пам'яті, що адресується покажчиком s. Подальший код перевантаженої функції аналогічний коду конструктора копії. Конструктор копії можна змусити працювати спільно з перевантаженим оператором "=". Для цього всередині конструктора копії треба викликати функцію перевантаження *operator=* привласненням об’єкту, що копіюється, об'єктові *this*.

```
TAnyClass::TAnyClass(TAnyClass &copy)
 {
  s=null;
  *this=copy;
 }
```

Дуже важливо ініціалізувати всі члени, які перевіряє перевантажений оператор привласнення. Наприклад, якщо покажчик містить сміття замість *NULL*, функція перевантаження оператора намагається звільнити пам'ять, що не була виділена.

Шаблони

Подібно до того, як клас є схематичним описом побудови об’єкта, так і шаблон є схематичним описом побудови функцій і класів. Шаблони вказують лише специфікації функцій і класів, але не деталі дійсної реалізації.

Шаблонні функції

Шаблони функцій зазвичай оголошують у заголовочному файлі і вони

мають такий загальний вигляд:

```
template <class T> void f(T param)
 {
  //тіло функції
 }
```

Шаблонна функція починається рядком *template<class T>*, який вказує компілятору, що *T* - обумовлений користувачем тип функції. Необхідний принаймі один параметр типу *T* для передачі функції даних для обробки. Можна задати покажчик (*T* param*) або посилку (*T& param*). Функція може оголошувати декілька параметрів і повертати значення типу *T*:

```
template <class T> T f(int a, T b)
{
...
}
```

У цій версії шаблонна функція *f()* повертає значення типу *T* і має два параметри - ціле *a* і невизначений об'єкт *b*.

Користувачі шаблону зазначать дійсний тип даних для *T*. Наприклад, у програмі можна задати такий прототип:

```
double f(int a, double b);
```

Необхідно забезпечити реалізацію цієї функції, якщо вона - звичайна. Але, оскільки *f()* - шаблонна функція, компілятор реалізує код функції, замінивши *T* на *double*.

Приклад:

```
template <class T> T max(T a, T b)
 {
  if(a>b) return a;
   else
    return b;
 }
```

Тут *T* має невизначений тип, об'єкт якого повертає шаблонна функція *max()*. Функції *max()* необхідні два аргументи типу *T*. Оператори функції - це схема для реальних операторів, що будуть згенеровані пізніше, коли буде заданий дійсний тип *T*. Можна використовувати більше ніж один невизначений тип:

```
template <class T1, class T2> T1 max (T1 a, T2 b)
```

У цій версії функція *max()* буде повертати значення типу *T1* і їй необхідні два аргументи: один типу *T1*, другий - типу *T2*. У програмі, що використовує шаблонні функції, необхідно зазначити їхні прототипи, які компілятор використовує для створення дійсних тіл функцій.

Шаблонні класи

Шаблон класу забезпечує скелет узагальненого класу для його наступної реалізації. Найчастіше шаблони класів оголошують у заголовочному файлі. Розглянемо приклад створення шаблонного класу. Створимо заголовочний файл db.h:

```
template <class T> class TDataBase
 {
  private:
   T *rp;
   int num;
  public:
   TDataBase(int n)
   {
    rp=new T[num=n];
   }
   ~TDataBase()
    {
     delete[] rp;
    }
   T &GetRecord(int recnum);
};
template <class T>
T &TDataBase<T>::GetRecord(int recnum)
 {
  T *crp=rp;
  if(0<=recnum&&recnum<num)
   while(recnum-- > 0)
    crp++;
```

```
 return *crp;
}
```

Тут оголошення шаблону класу виглядає так:

```
template<class T> class TDataBase
 {
  ...
 };
```

де *T* - невизначений тип, що задається користувачем шаблону. Замість *T* можна використовувати будь-який інший ідентифікатор. *T* можна згодом замінити будь-яким вбудованим типом, іншим класом, покажчиком і т.д. *TDataBase* - ім'я шаблонного класу. Для ясності заголовок шаблону краще оголошувати в окремих рядках:

```
template <class T>
class AnyClass
 {
  ...
 };
```

Можна також зазначити декілька типів:

```
template <class T1, class T2, class T3>
class TAnotherClass
 {
  ...
 };
```

У шаблоні класу <*class T*> тип *T* можна використовувати для оголошення даних-членів, типів значень, що повертаються функціями-членами, параметрів і інших елементів невизначених типів. Наприклад, в оголошенні класу *TDataBase* оголошується покажчик типу *T* з ім'ям *rp*:

```
T *rp;
```

На цій стадії дійсна природа *T* ще невідома, тому у програмі його можна використовувати тільки в загальних випадках. Проте, конструктор *TDataBase()* виділяє пам'ять для масиву об'єктів *T*, привласнюючи адресу масиву покажчику *rp* і заодно встановлюючи член *num* рівним необхідному числу записів. У деструкторі цей масив видалиться.

Функція-член *GetRecord()* повертає посилку на об'єкт типу *T*, що

ідентифікується номером запису *recnum*. Це ще одна узагальнена операція, що не потребує завдання визначеного типу *T*.

Функції-члени шаблонного класу можуть бути вбудованими або реалізуватися окремо. І оскільки ці функції-члени шаблонного класу - тільки оголошення, то їх можна помістити до заголовочного файлу. Заголовок функції-члена випереджається фразою *template <class T>*, потім йде тип значення, яке повертається, ім'я класу й оператор області бачення. Останніми оголошується сама функція та її тіло.

Розглянемо функцію *GetRecord()*. Вона повертає посилку на об'єкт типу *T*. Всередині функції покажчик *crp* типу *T* привласнюється покажчику того ж типу з ім'ям *rp*. Тобто, покажчик *crp* посилається на перший запис, збережений в об'єкті класу *TDataBase*. Далі перевіряється, чи відповідає параметр *recnum* допустимому діапазону значень. Якщо так, то цикл *while* декрементує параметр *recnum* до 0 і одночасно пересуває покажчик *crp* на один запис у базі даних.

У класі *TDataBase* допустимий вираз

```
crp++;
```

навіть незважаючи на те, що тип об’єкту, на який посилається *crp*, невідомий. Пізніше, коли буде заданий дійсний тип для шаблону класу, компілятор зможе згенерувати відповідні інструкції для збільшення покажчика *crp* на розмір *sizeof(T)*.

Далі в програмі повертається розіменоване значення покажчика *crp*, тобто посилка на будь-який об'єкт, що адресується crp. Це завершує оголошення шаблону класу, в якому не робиться ніяких припущень про те, якого типу дані в ньому запам'ятовуються.

Тепер використаємо цей шаблон для створення об’єкту класу бази даних, спроможного запам'ятати деяке число записів.

```
class TRecord
{
 private:
  char name[41];
 public:
  TRecord(const char *s)
```

```
  {
   Assign(s);
  }
  void Assign(const char *s)
   {
    strncpy(name,s,40);
   }
  char *getName(void)
   {
    return name;
   }
};
main()
{
 int rn;
 TDataBase <TRecord> db(3);
 TDataBase <Trecord*> dbp(3);
 TDataBase <TRecord> *pdb;
 TDataBase <Trecord*> *ppdb;
 cout<<"\n\nDatabase of 3 TRecords\n";
 db.GetRecord(0).Assign(“One”);
 db.GetRecord(1).Assign(“Two”);
 db.GetRecord(2).Assign(“Three”);
 for(rn=0;rn<=2;rn++)
 cout << db.GetRecord(rn).GetName() << '\n';
 cout<<"\n\nDatabase of 3 TRecord pointers\n";
 dbp.GetRecord(0)=new TRecord(“One string”);
 dbp.GetRecord(1)=new TRecord("Two string ");
 dbp.GetRecord(2)=new TRecord("Three string ");
     for(rn = 0; rn <= 2; rn++)
     cout<<dbp.GetRecord(rn)->GetName()<<'\n';
 cout<<"\n\nPointer to database of 3 TRecords\n";
 pdb=new TDataBase <TRecord>(3);
 pdb->GetRecord(0).Assign(“string one”);
 pdb->GetRecord(1).Assign("string two ");
 pdb->GetRecord(2).Assign("string three ");
     for(rn = 0; rn<=2; rn++)
```

```
        cout << pdb->GetRecord(rn).GetName()<<'\n';
    ppdb=new TDataBase <TRecord*>(3);
    ppdb->GetRecord(0) = new TRecord(“string1”);
    ppdb->GetRecord(1) = new TRecord("string2");
    ppdb->GetRecord(2) = new TRecord("string3");
        for(rn = 0; rn <=2; rn++)
        cout<<ppdb->GetRecord(rn)->GetName()<<'/n';
        getch();
         return 0;
}
```

У програмі демонструється 4 засоби створення об’єкту класу за допомогою шаблону класу. У рядку

```
TDataBase <TRecord> db(3);
```

визначається об'єкт з ім'ям *db* шаблонного класу типу *TDataBase* і задається *TRecord* у якості класу, що заміщує *T* у шаблоні. Вираз у дужках (3) - ініціалізатор *db*, переданий конструктору класу *TDataBase*. Для створення бази даних необов'язково використовувати класи. Наприклад, створимо базу даних із 100 дійсних значень подвійної точності:

```
TDataBase <double> dbd(100);
```

Оскільки клас *TDataBase* написаний для зберігання об'єктів довільних типів, він називається контейнерним класом. Найкращі контейнерні класи є цілком узагальненими.

Далі в програмі створюються інші екземпляри шаблонного класу:

- об'єкт *dbp* класу *TDataBase*, що складається з 3х покажчиків на *Trecord*;
- покажчик *pdb* на об'єкт класу *TDataBase* із незаданим числом об'єктів типу *TRecord;*
- покажчик *ppdb* на базу даних покажчиків на *TRecord*.

У програмі об'єкт класу *TDataBase* використовується так само, як і будь-який інший не шаблонний об'єкт.

В усіх наведених прикладах не треба інформувати компілятор про типи даних, використаних класом *TDataBase*, за допомогою приведення типів.

Рекомендується не писати шаблони з чистого аркуша. Замість цього пишеться клас, що використовує задані об'єкти. Потім, після його

налагодження, можна перетворити його на універсальний шаблон. Це допомагає визначити істинно узагальнені властивості класів.